

การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชน ในการมีที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดี

วาริท จิระภาค*

รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันทน**

ปัจจุบันการดำเนินการและการบังคับใช้มาตรการบังคับทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนจะคำนึงถึง สวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นอันดับแรก โดยมุ่งเน้นวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) เป็นสำคัญ เด็กและเยาวชนเมื่อได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะผู้ถูกกล่าวหา จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครองและได้รับหลักประกันที่จำเป็นและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่เหมาะสม ซึ่งสิทธิในการที่จะมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกันกับทนายความในศาลเยาวชนและครอบครัว ก็ถือว่าเป็นสิทธิและหลักประกันขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องให้การรับรองและคุ้มครองให้เด็กและเยาวชนได้รับสิทธิดังกล่าว

หลักการที่รัฐจะต้องสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้กับเด็กและเยาวชนนั้น ได้มีการบัญญัติรับรองเอาไว้ในมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศ เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และกฎของสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งถูกกลั่นกรองโดย ส.ศ. 1996 (United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty) โดยในแต่ละประเทศได้มีการยอมรับหลักการตามมาตรฐานสากลดังกล่าวมาบังคับใช้ รับรอง และคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน

ประเทศไทย ปัจจุบันได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน โดยยังพบว่ามีประเด็นปัญหาในเรื่องความเหมาะสมของบทบัญญัติและการคุ้มครองสิทธิที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดี นอกจากนี้คุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมายก็ยังไม่มีความไม่เหมาะสมกับการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยผู้เขียนจะขอแยกพิจารณาปัญหาดังกล่าวออกเป็นสามประเด็น คือ ประเด็นในชั้นสอบสวน ประเด็นในชั้นพิจารณาคดี และประเด็นคุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมายที่

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รัฐแต่งตั้งให้ พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาทบทวนบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐในชั้นสอบสวน

การสอบสวนเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดโดยเจ้าพนักงานสอบสวนนั้น ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 75 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า

“ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ทั้งนี้ เมื่อคำนึงถึงอายุ เพศ และสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแต่ละราย”

1.1 วิเคราะห์ปัญหาของการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐในชั้นสอบสวน

การมีที่ปรึกษากฎหมายอยู่ร่วมกับเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 วรรคสองนั้น ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ให้ชัดเจนว่าเป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้กับเด็กและเยาวชน ส่งผลให้เกิดประเด็นปัญหา คือ ในบางกรณีเด็กหรือเยาวชนจะต้องดำเนินการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมสอบสวนด้วยค่าใช้จ่ายของตนเอง อันเป็นการผลกระทบในการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งสมควรที่จะเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการจัดหาให้โดยเด็กและเยาวชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

ปัญหาของการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในการได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายในชั้นสอบสวน ประการต่อมา คือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 หรือมาตราอื่นๆ ไม่มีการบัญญัติให้เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดจะต้องได้รับการสอบถามหรือแจ้งสิทธิ (inform) ในการได้รับการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้จากรัฐอย่างไรก็ตาม ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 ได้บัญญัติให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะได้รับการสอบถามและแจ้งสิทธิเรื่องการจัดหาทนายความให้เข้าร่วมการสอบสวนจากรัฐ ดังนี้

“ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้.....”

เนื่องจากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 6 บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาบังคับใช้โดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังนั้น จึงมีปัญหาในการตีความกฎหมายว่า จะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 เรื่องการสอบถามและแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหามาบังคับใช้โดยอนุโลมได้หรือไม่ ซึ่งการบัญญัติขั้นตอนการปฏิบัติในการสอบปากคำเอาไว้ในกฎหมายสองฉบับ คือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 นั้น ส่งผลให้ให้ผู้บังคับใช้กฎหมาย (พนักงานสอบสวน) เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน โดยแทนที่จะนำขั้นตอนการสอบปากคำในชั้นสอบสวนมาบัญญัติเอาไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 มาตราเดียว เพื่อให้มีการตีความกฎหมายที่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ แต่กลับบัญญัติขั้นตอนเดียวกันแยกจากกันในกฎหมายสองฉบับ ส่งผลให้ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนในบางท้องที่ที่มีการตีความกฎหมายแตกต่างกัน ทำให้แนวทางการปฏิบัติและวิธีการการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในแต่ละท้องที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน บางกรณีพนักงานสอบสวนไม่ได้มีการสอบถามหรือแจ้งสิทธิในการที่เด็กและเยาวชนจะได้รับการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้จากรัฐก่อนสอบปากคำหรือแจ้งข้อหา ทำให้เด็กและเยาวชนต้องจัดหาที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมสอบสวนด้วยค่าใช้จ่ายของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการผลักภาระหน้าที่ให้แก่เด็กและเยาวชนอันเป็นการกระทบต่อสิทธิของเด็กที่สมควรจะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ปัญหาประการต่อมา คือ ระบบการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายของพนักงานสอบสวนที่ยังไม่มีการอำนวยความสะดวกและมีอุปสรรคในการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมสอบปากคำ โดยในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีที่ปรึกษากฎหมายที่รู้จักเป็นการส่วนตัวอยู่แล้ว ก็สามารถที่จะใช้ความสนิทสนมส่วนตัวขอความช่วยเหลือในการมาเข้าร่วมในการสอบปากคำได้ แต่ในกรณีที่ไม่มีที่ปรึกษากฎหมายที่รู้จักเป็นการส่วนตัว พนักงานสอบสวนจะต้องประสานงานไปยังศาลคดีเยาวชนและครอบครัวที่ใกล้กับสถานีตำรวจของพนักงานสอบสวน เพื่อขอให้ที่ปรึกษา

กฎหมายที่เข้าเวรอยู่หรือพร้อมปฏิบัติหน้าที่ให้มาอยู่ร่วมด้วยในการสอบปากคำ อย่างไรก็ตาม การประสานงานดังกล่าวยังมีปัญหาอยู่มาก คือ ความล่าช้าในขั้นตอนการประสานงานเพื่อดำเนินการจัดส่งที่ปรึกษากฎหมายที่ขึ้นบัญชีเอาไว้มาร่วมการสอบปากคำ โดยในกรณีที่สถานีตำรวจที่จะทำการสอบสวนที่อยู่ห่างไกลจากศาลก็ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการส่งเรื่องและประสานงาน อีกทั้งยังไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากที่ปรึกษากฎหมายที่ขึ้นบัญชีเอาไว้ เนื่องจากต้องเดินทางไกลจากศาล ส่งผลให้การจัดหาที่ปรึกษากฎหมายในชั้นสอบสวนมีอุปสรรคและเป็นไปอย่างยากลำบาก

ปัญหาประการสุดท้ายในชั้นสอบสวน คือ การแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 บัญญัติให้เด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีที่ปรึกษากฎหมายปฏิบัติหน้าที่เสมอโดยไม่มีข้อยกเว้น ส่งผลให้ในคดีเล็กน้อย เช่น คดีลหุโทษ หรือ คดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อยจะต้องมีการจัดตั้งที่ปรึกษากฎหมายทุกกรณี ซึ่งในกรณีที่ที่ปรึกษากฎหมายติดภารกิจ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือในขณะนั้นมีปริมาณคดีที่ต้องสอบสวนจำนวนมาก ทำให้ที่ปรึกษากฎหมายไม่เพียงพอที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ทุกคดี ทำให้ต้องรอที่ปรึกษากฎหมายปฏิบัติหน้าที่ให้เสร็จสิ้นเสียก่อน อันอาจส่งผลให้ต้องมีการเลื่อนการสอบสวนออกไป ทำให้เด็กและเยาวชนต้องอยู่ในกระบวนการพิจารณานานขึ้น และส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาสำหรับเด็กและเยาวชนล่าช้าออกไปโดยไม่จำเป็น ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการสอบสวน ที่จะต้องเป็นไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (7) และไม่สอดคล้องกับโครงสร้างและลักษณะการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่จะต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ โดยไม่จำเป็นต้องมีวิธีพิจารณาอย่างเคร่งครัด แต่เป็นการดำเนินการในลักษณะการปรึกษาหารือภายในครอบครัว โดยในคดีที่มีความผิดเล็กน้อยนั้น พนักงานสอบสวนสามารถเปรียบเทียบปรับ หรือสามารถไกล่เกลี่ยหรือใช้มาตรการพิเศษอื่นๆ ได้ทันที

1.2 แนวทางการพัฒนาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐในชั้นสอบสวน

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 วรรคสอง ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประเด็นการกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือด้านที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐ ดังนี้

“ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง ก่อนเริ่มแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำให้พนักงานสอบสวนถามเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดว่ามีที่ปรึกษากฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาให้ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะ

ไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ทั้งนี้ เมื่อคำนึงถึงอายุ เพศ และสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแต่ละราย”

การแจ้งสิทธิดังกล่าว เป็นการแจ้งให้เด็กและเยาวชนทราบว่าตนมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เพื่อไม่ให้ผลกระทบให้กับเด็กและเยาวชนในการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายโดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเองและเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่รัฐจะต้องให้การสนับสนุนและให้ช่วยเหลือสำหรับหลักประกันที่จำเป็นในกระบวนการยุติธรรมและสอดคล้องกับหลักการตามมาตรฐานสากล

มาตรการที่จำเป็นในการให้ความช่วยเหลือด้านที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐในชั้นสอบสวนอีกมาตรการหนึ่ง คือ สมควรมีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทางหรือโครงการให้ความช่วยเหลือในด้านการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายแก่เด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนโดยเฉพาะ หรือมีการมอบอำนาจให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งทำหน้าที่ประสานงานในเรื่องการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้กับเด็กและเยาวชนในแต่ละจังหวัดโดยเฉพาะ โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องมีโครงสร้างและระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นการจัดทำรายชื่อที่ปรึกษากฎหมายในแต่ละจังหวัดแยกตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในแต่ละคดี เพื่อจัดหาที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสมควรจะต้องมีระบบการจ่ายค่าตอบแทนให้กับที่ปรึกษากฎหมายที่ปฏิบัติหน้าที่ให้มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานและสอดคล้องกับค่าครองชีพในขณะนั้น ตามแนวทางของต่างประเทศที่มีการจัดตั้งหน่วยงานให้ความช่วยเหลือด้านที่ปรึกษากฎหมายโดยเฉพาะ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการจัดตั้งระบบทนายความพิทักษ์สิทธิ (Public Defender) ขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับการแต่งตั้งทนายความจากรัฐ (The right to appointed counsel) ส่วนในประเทศแคนาดาได้มีการจัดตั้ง The Office of the Children’s Lawyer ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนด้านทนายความโดยเฉพาะทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดี ส่วนประเทศอังกฤษ มีหน่วยงานที่มีหน้าที่ช่วยเหลือและให้การสนับสนุนด้านทนายความแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยเฉพาะ โดยได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่ชื่อว่า The Public Defender Service (PDS) ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือด้านการให้คำแนะนำและด้านทนายความแก่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาตั้งแต่อยู่ในระหว่างชั้นตอนในชั้นสถานีตำรวจในชั้น magistrates courts จนถึง higher courts โดย The Public Defender Service นั้นมีการจัดตั้งอยู่ครอบคลุมทุกท้องที่ในประเทศอังกฤษ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องหาที่ถูกสอบสวนในคดีอาญา ให้สามารถติดต่อ The Public Defender Service ในท้องที่นั้น ๆ เพื่อขอความช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งด้านการให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือด้านทนายความในการต่อสู้คดีได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ซึ่งถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในฐานะผู้ถูกกล่าวหาที่สมควรจะต้องได้รับความคุ้มครองและได้รับหลักประกันที่จำเป็นจากรัฐ อันเป็นแนวทางที่ประเทศไทยควรนำมาปรับใช้กับระบบการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายในชั้นสอบสวน

แนวทางการพัฒนาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐในชั้นสอบสวนประการต่อมา คือ การกำหนดข้อยกเว้นให้เยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดในคดีลหุโทษหรือคดีเล็กน้อยสามารถสละสิทธิการมีที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมสอบสวนได้ ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกรวดเร็วของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชนในคดีเล็กน้อยและคดีลหุโทษ และเพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าในการสอบสวนคดีลหุโทษและคดีเล็กน้อยซึ่งสามารถไกล่เกลี่ย หรือเปรียบเทียบปรับได้ในคราวเดียว หรืออาจใช้มาตรการพิเศษต่าง ๆ ที่กฎหมายบัญญัติได้ โดยไม่ต้องรอที่ปรึกษากฎหมาย โดยผู้เขียนเสนอแนวทางให้มีการกำหนดให้เยาวชนที่อายุเกินสิบห้าปี ซึ่งถือว่าเป็นวัยที่สามารถรับรู้ผลแห่งการกระทำและการตัดสินใจของตนได้ สามารถสละสิทธิในการมีที่ปรึกษากฎหมายได้สำหรับคดีลหุโทษหรือคดีเล็กน้อย โดยจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยก่อน และพนักงานสอบสวนจะต้องเห็นว่าการสละสิทธิดังกล่าวนั้นไม่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์และสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนด้วย โดยการเพิ่มวรรคสาม ในบทบัญญัติพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 75 ดังนี้

“ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำคดีที่เป็นความผิดลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ เฉพาะเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดสามารถสละสิทธิในการได้รับการจัดหา ที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐได้ เมื่อได้รับความยินยอมจากบิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยแล้ว ในกรณีเช่นนี้รัฐจะไม่จัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้ ถ้าพนักงานสอบสวนเห็นว่ากรณีที่เยาวชนไม่มีที่ปรึกษากฎหมายนั้นจะไม่กระทบต่อผลประโยชน์ของเยาวชน ในกรณีที่พนักงานสอบสวนอนุญาตให้เยาวชนสละสิทธิการได้รับการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายแล้ว หากในภายหลังเยาวชนนั้นไม่ต้องการสละสิทธิดังกล่าวและต้องการให้รัฐจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้ ให้รัฐจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้แก่เยาวชนนั้น”

การบัญญัติเพิ่มข้อยกเว้นดังกล่าวไม่เป็นการริดรอนสิทธิในการมีที่ปรึกษากฎหมายของเยาวชนแต่อย่างใด เนื่องจากเยาวชนยังได้รับสิทธิในการมีที่ปรึกษากฎหมายในคดีลหุโทษหรือคดีเล็กน้อยได้อยู่เช่นเดิม เพียงแต่มีทางเลือกที่จะสละสิทธิได้เพิ่มขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการสละสิทธิของเยาวชนในคดีลหุโทษและคดีเล็กน้อยดังกล่าวจะไม่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์และสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนมากนัก เนื่องจากในคดีดังกล่าว เป็นคดีเล็กน้อยที่ไม่ใช่คดีอาญาร้ายแรง เป็นความผิดที่ไม่ส่งผลกระทบต่อรัฐโดยรวม ซึ่งเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเล็กน้อยดังกล่าว สามารถได้รับการเปรียบเทียบปรับ หรือไกล่เกลี่ย หรือเบี่ยงเบนออกจากกระบวนการยุติธรรมได้ทันที นอกจากนั้น การสอบสวนเยาวชนนั้นบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยยังมีสิทธิเข้าร่วมฟังการสอบสวนได้ และหากต้องการนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนเข้าร่วมการสอบสวนด้วยแล้ว ก็สามารถร้องขอได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ จึงสมควรกำหนดข้อยกเว้นการสละสิทธิในคดีลหุโทษและคดีเล็กน้อยเอาไว้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเยาวชนจะละสิทธิดังกล่าวไปแล้ว เยาวชนก็ยังมีสิทธิที่จะได้รับการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายใหม่ได้ เมื่อมีการร้องขอต่อพนักงานสอบสวน เพื่อเคารพสิทธิในการที่จะได้รับการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายของเยาวชนนั้น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานและมาตรฐานสากลและเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

2. การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐในชั้นพิจารณาคดี

หลักเกณฑ์การแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายในชั้นพิจารณาคดี ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 120 บัญญัติว่า

“ในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จำเลยจะมีทนายความแก้คดีแทนไม่ได้แต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้ ในกรณีที่มีจำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้”

ชั้นพิจารณาคดี กฎหมายบัญญัติให้เด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีที่ปรึกษากฎหมายทุกกรณีไม่ว่าจะต้องการหรือไม่ โดยเป็นบทบังคับให้ศาลจำเป็นต้องแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้แก่เด็กและเยาวชนเสมอหากเด็กและเยาวชนไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย โดยไม่มีข้อยกเว้นไม่ว่าเด็กและเยาวชนจะต้องการที่ปรึกษากฎหมายหรือไม่ก็ตาม

2.1 วิเคราะห์ปัญหาของการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐในชั้นพิจารณาคดี

การแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้กับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในฐานะจำเลยทุกกรณี โดยไม่มีข้อยกเว้นนั้น แม้ว่าตามหลักการและเจตนารมณ์จะเป็นการคุ้มครองสิทธิในการที่จะมีผู้ให้ความช่วยเหลือในคดี และเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชนในคดี แต่การกำหนดให้ต้องมีที่ปรึกษากฎหมายทุกคดีแม้กระทั่งในคดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อยที่สามารถใช้วิธีการเบี่ยงเบนออกจากกระบวนการยุติธรรมได้นั้น ย่อมส่งผลให้วิธีพิจารณาความสำหรับเด็กและเยาวชนมีความเคร่งครัด ซึ่งหากเปรียบเทียบกับวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับผู้ใหญ่ การพิจารณาคดีในศาลจะเป็นเรื่องของการต่อสู้คดีกันระหว่างโจทก์และจำเลย ซึ่งแต่ละฝ่ายต้องนำเสนอพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างของตน และศาลมักจะใช้วิธีการลงโทษแก่จำเลยหากมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิด ดังนั้น ในการพิจารณาคดีสำหรับผู้ใหญ่จึงจำเป็นต้องมีความเคร่งครัด ทนายความสำหรับจำเลยในคดีอาญาจึงเป็นหลักประกันที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์พยานหลักฐาน แต่ในการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น เป็นเรื่องของการหามาตรการเยียวยาแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ ไม่ใช่ลักษณะการ

ต่อสู้ดิ้นระหว่างคู่ความจริงไม่จำเป็นต้องมีความเคร่งครัดในกระบวนการพิจารณาความ มากไปกว่านั้น บุคลากรที่เกี่ยวข้องกระบวนการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว เช่น ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบ สหวิชาชีพ ต่างได้รับการคัดสรรคุณสมบัติให้มีความเหมาะสมกับลักษณะการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน เพื่อช่วยเหลือหามาตรการเยียวยาที่ดีที่สุดสำหรับเด็กและเยาวชน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ ซึ่งหากพิจารณาประกอบกับโครงสร้างและลักษณะการดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว การแต่งตั้งที่ปรึกษาให้ทุกคดี โดยไม่มีข้อยกเว้นนั้นยังถือว่ามีความเคร่งครัดและยังไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน

การแต่งตั้งที่กฎหมายให้ทุกคดี ยังส่งผลให้กระบวนการพิจารณาคดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อยบางคดีเกิดความล่าช้า เช่น กรณีที่ปรึกษากฎหมายไม่สามารถมาปฏิบัติหน้าที่ในศาลได้ ทำให้ศาลต้องมีการเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปหลายนัด หรือในบางคดีที่เป็นความผิดเล็กน้อยไม่ร้ายแรงหรือความผิดลหุโทษ ซึ่งจำเลยรับสารภาพ คู่ความในคดีได้อยู่กันพร้อมหน้าแล้วต่อหน้าศาล ขาดแต่ที่ปรึกษากฎหมาย ทำให้คดีล่าช้าหรือต้องดำเนินการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายกันใหม่ ทำให้การพิจารณาคดีของเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างล่าช้า แทนที่จะใกล้เกลี่ย หรือดำเนินการใช้มาตรการพิเศษได้ไปในคราวเดียว ทำให้เด็กและเยาวชนต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานานขึ้น อันเป็นการกระทบต่อสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน

ดังสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีประเด็นปัญหาเรื่องความเหมาะสมของบทบัญญัติที่กำหนดให้ศาลต้องแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้กับเด็กและเยาวชนทุกกรณีนั้นยังไม่มี ความเหมาะสม สมควรที่จะผ่อนคลายความเคร่งครัดของบทบัญญัติเรื่องการแต่งตั้งที่ปรึกษา กฎหมายลง โดยไม่กระทบต่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนในคดี

2.2 แนวทางการพัฒนาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐในชั้นพิจารณาคดี

หลักเกณฑ์การแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 120 สมควรที่จะแก้ไขให้มีข้อยกเว้นเพื่อผ่อนคลายความเคร่งครัดลง และไม่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชน ดังนี้

“ในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จำเลยจะมีทนายความแก้คดีแทนไม่ได้แต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้ ในกรณีที่จำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ เว้นแต่ ในคดีที่เป็นความผิดลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษและจำเลยอายุเกินสิบห้าปี จำเลยสามารถสละสิทธิในการได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายจากศาลได้ เมื่อได้รับความยินยอมจากบิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยแล้ว ในกรณีเช่นนี้

ศาลจะไม่แต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ถ้าศาลเห็นว่ากรณีที่จำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมายนั้นจะไม่กระทบต่อผลประโยชน์ของจำเลย

ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้จำเลยสละสิทธิการได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายตามวรรคแรกแล้ว หากในภายหลังจำเลยไม่ต้องการสละสิทธิดังกล่าวและต้องการให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ ให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้แก่จำเลย”

เหตุผลของการปรับปรุงบทบัญญัติดังกล่าวมีข้อพิจารณา คือ สำหรับในคดีที่เป็นความผิดลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ ซึ่งถือว่าเป็นคดีที่ไม่ถือว่าเป็นคดีอาญาร้ายแรง ไม่ส่งผลกระทบต่อรัฐโดยรวม ซึ่งเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเล็กน้อยดังกล่าว หากขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาในศาล ก็สามารถที่ไกล่เกลี่ยหรือดำเนินการใช้มาตรการพิเศษโดยศาลได้ทันที โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายคอยช่วยเหลือในคดี แต่อย่างไรก็ตามแม้เป็นความผิดเล็กน้อย อัตราโทษเท่าใดก็ตาม จำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนก็ยังมีสิทธิที่จะมีที่ปรึกษากฎหมายเช่นเดียวกันกับคดีที่มีอัตราโทษอื่น ๆ เช่นกัน ผู้เขียนจึงเสนอให้การที่จำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนจะไม่มีที่ปรึกษากฎหมายคอยช่วยเหลือในคดีความผิดเล็กน้อยนั้น จะต้องเกิดจากการที่จำเลยดังกล่าวสละสิทธิด้วยตนเอง ไม่ใช่เกิดจากการที่รัฐตัดสิทธิของจำเลยโดยการไม่แต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ในคดีเล็กน้อย ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตาม การสละสิทธิในการที่จะได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐนั้น ผู้เขียนเห็นว่าจะต้องไม่ให้เกิดกระทบต่อผลประโยชน์และสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน โดยสมควรที่จะต้องให้เด็กและเยาวชนรู้ข้อเท็จจริงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการสละสิทธิในการมีที่ปรึกษากฎหมายด้วย ซึ่งหากเทียบเคียงกับการสละสิทธิในการมีทนายความของประเทศสหรัฐอเมริกาตามหลักการดำเนินคดีด้วยตนเองโดยปราศจากทนายความ (The right to represent oneself หรือ Pro se) การสละสิทธิดังกล่าวจะต้องเป็นไปโดยผู้สละสิทธิมีการรู้ในข้อเท็จจริงและจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและเฉลียวฉลาดจากผู้สละสิทธินั้นแล้ว (knowingly and intelligently) ดังนั้น ผู้เขียนจึงกำหนดให้เด็กและเยาวชนที่จะสละสิทธิในการที่จะได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายจากศาลนั้น จะต้องเป็นเยาวชนที่อายุเกินสิบห้าปี ซึ่งเป็นวัยที่สภาพร่างกายและจิตใจพัฒนาจากเด็กไปสู่เยาวชน ซึ่งถือว่ามีความวุฒิภาวะในระดับที่สามารถเข้าใจผลแห่งการกระทำดังกล่าวได้ในระดับหนึ่งแล้ว อย่างไรก็ตาม เพื่อความรอบคอบของการตัดสินใจ สละสิทธิดังกล่าว จึงสมควรที่จะให้บิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และวุฒิภาวะมากกว่าจำเลยและคอยดูแลผลประโยชน์ของจำเลย ช่วยพิจารณาผลได้ผลเสียและสวัสดิภาพของจำเลยหากไม่มีที่ปรึกษากฎหมายคอยช่วยเหลือในคดี ซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดให้มีผู้ช่วยพิจารณาการตัดสินใจในการสละสิทธิดังกล่าวของเด็กและเยาวชนให้รอบคอบมากยิ่งขึ้น

การสละสิทธิในการที่จะได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายของจำเลย แม้ว่าจะได้รับ ความยินยอมจากบิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยแล้วก็ตาม แต่ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการสละสิทธิดังกล่าว อาจเกิดผลเสียต่อผลประโยชน์และสวัสดิภาพ เด็กและเยาวชน หรือที่ปรึกษากฎหมายยังมีความจำเป็นในคดีอยู่ เช่น ที่ปรึกษากฎหมายเป็นผู้ที่มี ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอยู่ จึงสมควรที่จะให้ที่ปรึกษากฎหมาย ช่วยเหลือศาลในการเสนอแนะมาตรการและวิธีการแก้ไขเยียวยาที่เหมาะสม หรือศาลพิจารณา แล้วเห็นว่ามี ความจำเป็นให้ที่ปรึกษากฎหมายติดตามความประพฤติของเด็กและเยาวชนภายหลัง ศาลมีคำพิพากษา เป็นต้น ศาลก็สามารถแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้กับเด็กและเยาวชนได้ และ ในกรณีที่จำเลยได้สละสิทธิการได้รับแต่งตั้งที่ปรึกษาแล้ว ต่อมาภายหลังเปลี่ยนใจไม่ต้องการสละ สิทธิและต้องการมีที่ปรึกษากฎหมาย กรณีดังกล่าวผู้เขียนกำหนดให้จำเลยสามารถที่จะกลับมา ได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายได้อีก เนื่องจาก หลักการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายเป็น หลักประกันขั้นพื้นฐานและเป็นความช่วยเหลือทางกฎหมาย (legal aid) ที่รัฐจำเป็นต้องสนับสนุน และจัดทำให้จำเลยที่เป็นเด็กเสมอเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

3. คุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมายที่รัฐแต่งตั้งให้กับเด็กและเยาวชน

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติให้มี “ที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้ง” ในกรณีที่จำเลยที่เป็นเด็กและ เยาวชนไม่มีที่ปรึกษากฎหมายหรือไม่สามารถจัดหาที่ปรึกษากฎหมายได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมายการจดแจ้ง และลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 กำหนดให้ที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งจะต้องมี คุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ

- (1) เป็นผู้มีความพร้อมที่จะอุทิศเวลาปฏิบัติหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายที่ศาล แต่งตั้ง
- (2) ไม่เป็นผู้เคยถูกตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษรจากคณะกรรมการกำกับดูแลที่ ปรึกษากฎหมายในเรื่องไม่ปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย และเสียหายแก่เกียรติ ศักดิ์แห่งวิชาชีพ เกินกว่าหนึ่งครั้งภายในเวลาห้าปีนับแต่วันจัดทำบัญชีที่ปรึกษากฎหมายที่ศาล แต่งตั้ง

3.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมายที่รัฐแต่งตั้งให้กับ เด็กและเยาวชน

ประเด็นคุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งนี้ พบว่าที่ปรึกษา กฎหมายที่ศาลแต่งตั้งบางท่านเป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ในการว่าความหรือปฏิบัติหน้าที่ด้าน กฎหมายมาก่อน จึงมีประเด็นปัญหาว่า คุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งจะมี

ประสิทธิภาพเพียงพอที่จะช่วยเหลือหรือรักษาสีทิวทัศน์ของเด็กและเยาวชนที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบ ได้มากนักน้อยเพียงใด ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าคุณสมบัติดังกล่าวย่อมทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความเสียหายที่จะเสียสิทธิและไม่ได้ได้รับความคุ้มครองในคดีอย่างเต็มที่ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะการขาดประสบการณ์ในคดี อาจทำให้ดำเนินการในกระบวนการพิจารณาผิดพลาดหรือดำเนินการได้ล่าช้า โดยเฉพาะในคดีที่มีอัตราโทษสูงหรือมีความยุ่งยากซับซ้อน เด็กและเยาวชนสมควรที่จะมีผู้ช่วยเหลือที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเพียงพอที่จะช่วยเหลือในคดี หากที่ปรึกษากฎหมายมีประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญไม่เพียงพออาจประสบปัญหาในปฏิบัติหน้าที่ เช่นการร่างคำให้การ คำร้อง การอุทธรณ์ หรือฎีกาผิดพลาดหรือล่าช้า การขาดประสบการณ์ในการประสานงาน การเจรจา หรือขาดวุฒิภาวะในการทำงาน จนอาจทำให้เด็กและเยาวชนเสียสิทธิในคดีได้

3.2 แนวทางการพัฒนาทบทวนบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมายที่รัฐแต่งตั้งให้กับเด็กและเยาวชน

คุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้ง สมควรแก้ไขข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมายการจดทะเบียนและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 ข้อ 32 ให้ที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งจะต้องมีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์การทำงานในด้านกฎหมายไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือมีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลอื่น ๆ

คุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้ง สมควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ต้องมีประสบการณ์การทำงานด้านกฎหมาย หรือผ่านการดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว เนื่องจากจะทำให้ที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์แก่ตัวเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายนั้นคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในมาตรฐานเดียวกันกับทนายความคุ้มครองสิทธิของลูกความของตน โดยเฉพาะในคดีที่มีอัตราโทษสูงหรือมีความยุ่งยากซับซ้อน สมควรที่จะมีที่ปรึกษากฎหมายที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญ ทั้งนี้ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้ง ให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่และช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

4. บทสรุป

สิทธิในการที่จะได้รับการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายจากรัฐนั้นถือได้ว่าเป็นสิทธิที่สำคัญที่เด็กและเยาวชนสมควรจะได้รับความคุ้มครองในคดีอาญา อันเป็นการคำนึงถึงสวัสดิภาพและประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิการมีที่ปรึกษากฎหมายเอาไว้ อย่างไรก็ตาม การจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้กับเด็กและ

เยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นั้นยังมีปัญหาและกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชนหลายประการ จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายเสียใหม่ และเพิ่มคุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมายให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่มากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีความเหมาะสมกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน และบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และเพื่อสวัสดิภาพและประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ณรงค์ ใจหาญ. (ม.ป.ป.). รายงานฉบับสมบูรณ์เรื่องโครงการศึกษาและพัฒนาระบบทนายความสาธารณะ (*Public Defender*). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญเพราะ แสงเทียน. (2546). คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน กรุงเทพฯ : วิทญ์พัฒน์.

อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็กเยาวชนและคดีครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน

ปกป้อง ศรีสนิท. (2546). สิทธิการมีทนายความในคดีอาญา , (*Le droit à l'assistance d'un avocat au cours de la procédure pénale*) หน้า 3

พิชัญ อัครวัฒนาพร (2554). “ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยรัฐในคดีอาญา”วารสารยุติธรรม 11 (4), 39 – 40.

พิชญา เหลืองรัตนเจริญ. (2556). “กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด (Judicial Process for the juvenile Accused)” (พฤษภาคม – สิงหาคม 2556) ดุลพาห, 2 (2), 174.

อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553” (มิถุนายน – สิงหาคม พ.ศ.2555) วารสารนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 1 (1), 141.

ปัญญาพัฒน์ บัวพวงชน. (2547). บทบาทที่ปรึกษากฎหมายในคดีอาญาในการเสนอความจริงต่อศาลเยาวชนและครอบครัว (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท).คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คดี Miranda : จุดเริ่มเกณฑ์การจับ-ควบคุม-แจ้งสิทธิ, สืบค้นวันที่ 12 มีนาคม 2557 จาก
<http://www.212cafe.com/blog/article/uid/33031/id/4fb6dea78465671a1c00000>

ภาษาต่างประเทศ

Brenda S. Griffin and Charles T. Griffin. (1978). *Juvenile Delinquency In Perspective*.
Pennsylvania :Harper and Row.

Department for institution affair. (2005). *A fair deal for legal aid*. Norwich : Her
Majesty's Stationery Office.